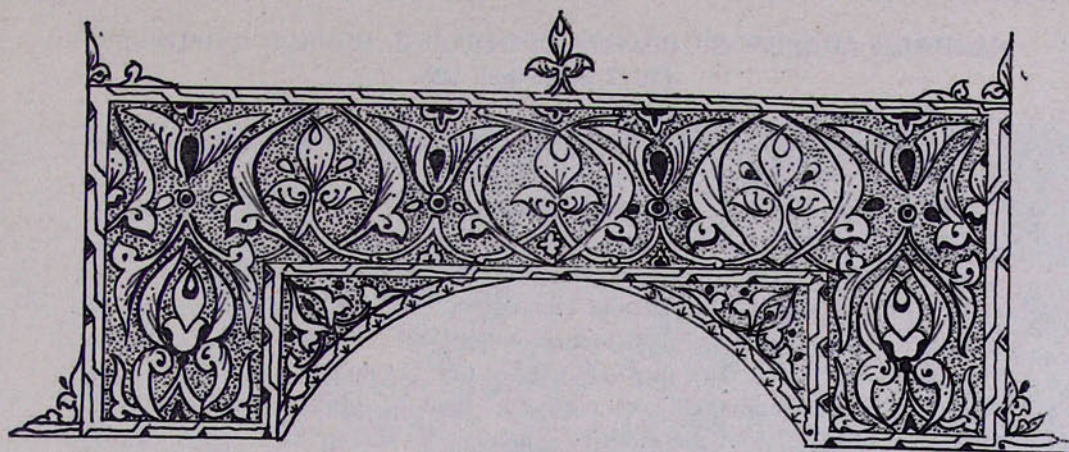

ՀԱՅՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻՍԱՎՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳ ԵՐԵՎԱՆԻ Ս. ՍԱՐԳԻՍ ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՆԻՍ ԵԿԵՂԵՑՈՒՄ

Մայիսի 22-ին, կիրակի. Երկրորդ Ծաղկազարդ.—Այսօր Վեհափառ Հայրապետը և պատարագ է մատուցում Երևանի և Սարգիս առաջնորդանիստ եկեղեցում և «Բանին կենաց» քարոզությամբ մխիթարում հավատացյալներին:

Ժամը 11-ին Վեհափառ Հայրապետը ժամանում է և Սարգիս և զանգերի ավետավոր դողանքի տակ, «Հրաշափառ»-ով և եկեղեցական թափորով առաջնորդվում եկեղեցի՝ հավատացյալների խանդավառ ծափողջույների և որդիական ջերմ արտահայտությունների ներքո:

Ժամը 11.30-ին սկսվում է հայրապետական հանդիսավոր պատարագը: Ս. Սեդանին ապաստարկում են Արարատյան թեմի առաջնորդական փոխանորդ տ. Կոմիտաս արքեպիսկոպոսը, Մայր Աթոռի վարդապետներն ու սարկավագաց դասը: Մայր տաճարը լիքն է աղոթավոր բազմությամբ:

«Հայր մեր»-ից առաջ տ. Կոմիտաս արքեպիսկոպոսը, հանուն Արարատյան թեմի թեմական իշխանության և հավատացյալ ժողովրդի, ջերմորեն ողջունում է Վեհափառ Հայրապետի շնորհաբեր ներկայությունը և Սարգիս եկեղեցու կամարների տակ հովվապետական այս այցելության ուրախ առիթով և խնդրում Ն. Ս. Օծությանը հայրական Իր օրհնությունը բաշխելու և կրոնաբույր ու հայրենաշունչ պատգամով ոգևորելու Իր հոգևոր զավակներին:

ՀԱՅՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ՔԱՐՈՋ ԵՐԵՎԱՆԻ ՍՈՒՐԲ ՍԱՐԳԻՍ ԵԿԵՂԵՑՈՒՄ

Այնուհետև խոսք է առնում Հայոց Հայրապետը և օրվա մեծահրաշ կիրակիի տպավորության տակ խոսում հետևյալ բովանդակայից և հայրենաշունչ քարոզը:

ՎԵՀԱՓԱՌ ՀԱՅՐԱՊԵՏԻ ՔԱՐՈՉԸ ԵՐԵՎԱՆԻ Ս. ՍԱՐԳԻՍ ԵԿԵՂԵՑՈՒՄ
(1977 թ. մայիսի 22)

«Յառեղ ի մեզ Տէր ամենակալ՝ զհաւատ, զյոյս, զսէր և զամենայն զործս առաքինութեան»:

Սիրելի հավատացյալներ, մենք հայցում ենք երկնքից, Աստուծոց, որ շատանա ու հետզհետեւ աճի մեր հոգիների մեջ՝ հավատքը, հույսը և սէրը: Հավատք ասելով նախ պետք է հասկանանք, հավատք առ Աստված, որ, այս հույակալ և անհունորեն կատարյալ և գեղեցիկ տիեզերքը մի հեղինակ ունի, որ չէր կարող մի պատահական երևույթ եղած լինել: Ուրեմն դիմակ ունի, որ չէր կարող մի պատահական երևույթ եղած լինել: Ուրեմն նախ հավատք՝ դեպի Արարիչը տիեզերքի, մեր աշխարհի և մարդկանց: Հետո հույս. հույսը քրիստոնեական որ մեր կյանքը նույնպես պատահական երևույթ չէ այս երկրի վրա: Թեև այս կյանքը անցավոր է, սակայն մարդը կոչված է ուրիշ աշխարհի մեջ շարունակելու իր գոյությունը, այսինքն՝ հույսը հավիտեական կյանքի: Մարդկային արարածը իր ստեղծումի օրերից մինչև մեր օրերը, հազար-հազարամյակներ երբեք չի կարողացել ապրել մարդկայնորեն՝ առանց հավիտեական կյանքի հույսի:

Երրորդ գաղափարը սերն է. սեր դեպի մեր նմանները հիմնականում. սեր դեպի մեր մերձավորները, մեր ընտանիքի անդամները. սեր դեպի մեր բարեկամները, ազգականները, ծանոթները, ընկերները, բայց նաև սեր ավելի լայն իմաստով որ տարածվում է բոլոր նրանց վրա, որոնք մեր ազգի, մեր եկեղեցու զավակներն են, մեր գործակիցներն են այս կամ այն կերպով այս հայրենի տան մեջ: Միշտ կա և պետք է լինի զորավոր մի միասնակցություն և եղբայրակցություն ազգային և հոգևոր իմաստով, միևնույն ժողովրդի զավակների միջև:

Ահա այս սերն է, որ խնդրում և աղերսում ենք երկնքից, որ ավելանա մեր մեջ, մեր ընտանեկան և ազգային-եկեղեցական կյանքում: Եվ կուզեինք ավելացնել նաև, թե սերը դեպի մարդիկ, սերը դեպի մեր նմանները պաշտամանավորված է մեր քրիստոնեական հավատքի և հույսի գաղափարներով: Ինչքան մենք զորավոր լինենք առ Աստված մեր հավատքի մեջ, ինչքան պայծառ լինի մեր գիտակցության մեջ, հույսը հավիտեական կյանքի, այնքան ավելի ճշմարիտ սեր կունենանք դեպի մեր նմանները, դեպի մեր եղբայրները: Եղբայրսիրությունը և մարդասիրությունը քրիստոնեական գիտակցության մեջ պայմանավորված են անբաժանելի կերպով հավատքով և հույսով: Պատմության փորձն էլ պայծառ կերպով ցույց է տալիս այս իրողությունը: Միայն այն մարդիկ, որոնք կառչած են միայն նյութականության ու արծաթսիրության, միայն նրանք չեն կարող սիրել իրենց նմաններին. նրանք զուրկ են սիրո անարատ անշահախնդիր զգացումից: Ահա թե ինչու մենք կհավատանք թե մարդկային բարոյական կյանքի մեջ, նաև ազգային կյանքի մեջ, փրկարար դերն ունեն քրիստոնեական այս երեք առաքինությունները՝ հավատք, հույս և սեր, որոնք մկրտության պահին կնքահալը քահանայի հարցումին պատասխանելով հայցում է այս շնորհները, այս առաքինությունները նորածին երեխայի համար:

Մենք մաղթում ենք, որ այս առաքինությունները և այլ առաքինություններ, որոնք բոլորն էլ բխում են նույն այս երեք հիմնական առաքինություններից, հզորապես մնան անստան ու անբաժան կերպով՝ արմատացած հալ ժողովրդի հոգիների մեջ, մանավանդ նոր սերնդի գիտակցության մեջ, որպեսզի մեր ազգը ինչպես դարեր շարունակ եղել է ստեղծարար և շինա-

րար, շարունակի նաև հետ այսու լինել այդպիսին. որովհետև այդ շնորհներն էլ պայմանավորված են հիմնականում նույն այս երեք առաքինություններով: Առանց սիրո, առանց մարդասիրական զգացմունքի այս աշխարհի վրա ոչինչ կարելի չէ ստեղծել՝ տևական, բարոյական և գեղեցիկ:

Մեր ազգն էլ, հակառակ իր բազում դժբախտություններին, տակավին ս. Մեսրոպի օրերից մինչև մեր օրերը միշտ իր հոգու մեջ վառ է պահել այս սիրո կրակը և դրանով կարողացել է ստեղծագործել մարդկային կյանքի բոլոր բնագավառներում:

Սիրո գաղափարի մասին խոսելիս քիչ առաջ ասացինք, որ տարածվում է նաև մեր բոլոր ազգակիցների վրա, մեր ժողովրդի գավակների վրա: Այդ նշանակում է, որ նա տարածվում է նաև այն տանը վրա, այն հողամասի վրա, որտեղ ապրում են նույն ազգի գավակները: Մեր խոսքը վերաբերվում է հայրենիքի սիրույն: Հայրենասիրությունն էլ սիրո ամենագեղեցիկ արտահայտություններից մեկն է, որով միշտ ժողովուրդները հպարտացել են:

Մեր ժողովուրդը իր ողջ պատմության ընթացքին բազում դժվար օրեր է ապրել: Դուք գիտեք: Բայց այս վերջին հիսուն-վաթսուն տարիների ընթացքում հայրենասիրական նոր պոթելումով հայ ժողովուրդը կարողացել է ձեռք բերել այն, ինչ որ մենք ունենք այսօր իբրև ժողովուրդ. դա այսօրվա կենդանի, ապրող ու շնչող ու ծաղկող մայր հայրենիքն է, մեր Սովետական Հայաստանը, միակ և գերագույն միախորությունը բոլոր հայերի, որ ի Հայաստան և որ ի սփյուռս աշխարհի: Եվ այդ հնարավոր եղավ մասնավանդ 1918 թվականի Մայիսյան հաղթանակով, Սարդարապատի, Ապարանի և Ղարաբաղիսեի հաղթական ճակատամարտերի հետևանքով:

Հազար և ավելի տարիներ է ի վեր մենք այսպիսի հաղթանակ չէինք ունեցել: Մեր ազգը համարյա ոչնչացվելու և պատմության թանգարանին հանձնվելու վիճակի մեջ էր գտնվում, երբ 1915-ի սև թվականին Օսմանյան կայսրության հրահանգով բնաջնջվեց մեր ժողովրդի ավելի քան կեսը: Ամբողջ Արևմտյան Հայաստանը անապատ և ամառի դարձավ, և ժողովուրդը կոտորվեց: Մենք հայերս այդ չենք մոռանում և երբեք չպիտի՝ մոռանանք: Եվ ահա, նույն սուլթանների և փաշաների կառավարությունը փորձեց բնաջնջումը շարունակել նաև Արևելյան Հայաստանի վրա, օգտվելով պատմական որոշ իրադրություններից, երբ գրեթե անտեր էր մնացել այս հողամասը: Բայց կատարվեց հրաշքը, գրեթե անսպասելի կերպով: Մենք լսել ենք այդ կոիվներին մասնակցող անձնավորություններից, ղեկավար անձնավորություններից, որ իրենք էլ չէին հավատացել, թե պիտի կարողանան հաղթել: Այնքան տկար էին. ոչ կարգին հագուստ ունեին, ոչ ուտելիք, ոչ անհրաժեշտ զինամթերք: Նույնիսկ երեխաներ և կիներ մասնակցեցին այդ մահու և կենաց կռվին: Եվ սակայն նրանք փալտում հաղթանակ տարան: Փրկվեց Արևելյան Հայաստանը բնաջնջումից: Այդ հիմքերի վրա հաստատվեց 1920-ին Սովետական Հայաստանը ու սկսավ զարգանալ՝ շնորհիվ ռուս ժողովրդի անմիջական օգնության: Վերջնական խաղաղության, հարատև վերաշինության և ազգային մշակույթի զարգացման մի դարաշրջան բացվեց հայ ժողովրդի պատմության գրկին մեջ:

Սիրելի ժողովուրդ, այսօր մենք նախ պարտ ենք, ինչպես ամեն մայիսի 22-ին, աղոթելու բոլոր նրանց հոգիների համար, ովքեր հերոսաբար ընկան, իրենց կյանքը զոհեցին հայրենիքի փրկության համար Սարդարապատի հերոսամարտում: Ու չմոռանաք, որ աշխարհականների ու գորականների կողքին գտնվեցին նաև հայ հոգևորականներ՝ իրենց գլուխն ունենալով՝ հայրե-

նասեր Գևորգ Ե կաթողիկոսի կարգադրությամբ դեպի կրակի գծերը մեկնող Գարեգին եպիսկոպոս Հովսեփյանցը, որ խաշը ձեռին մինչև խրամատները գնաց կովողների մոտ, որպեսզի նրանց հաղթանակի հավատք և հույսները չհեռացնեն: Բայց մենակ չեղավ նա: Հիշվում են նաև բազմաթիվ հայ հոգևորականների անուններ՝ եպիսկոպոսներ և վարդապետներ և քահանաներ: Օրինակի համար՝ Հովհաննես քահանա Տեր-Մկրտչյանը՝ Գրամբա գյուղից, Զաքար քահանա՝ Կոտայքի Դազա գյուղից, որոնք իրենց սեփական նախաձեռնությամբ կամավորների գունդեր էին կազմակերպել և իրենք էլ նրանց գլուխ անցած մեկնել էին դեպի մահ, այսինքն դեպի հաղթանակ: Իսկապես համազգային մի ճակատամարտ էր: Հայ ժողովուրդը այն օրերին գիտակցում էր, թե ինչն է կովում և ինչն է մահանում: Մահանում էին հերոսները, որպեսզի ժողովուրդը փրկվի, որպեսզի հազար տարուց ի վեր կործանված Հայաստանը վերականգնվի: Այսպես է, որ մենք ունենք այսօրվա ապրող ու ծաղկող հայրենիքը՝ Սովետական Հայաստանը:

1918—20 թվականներին ձեր քաղաքը՝ Երևանը, հազիվ քսան հազար հայ բնակչություն ուներ: Այսօր մեր մայրաքաղաքը մոտ մեկ միլիոն բնակչություն ունի, իսկ մեր երկիրը՝ մոտ երեք միլիոն: Այս հայրենիքի վերածննդյան և վերաշինության օրերին մենք միայն երախտագիտական զգացումներ ենք տածում դեպի մեր պետական իշխանությունները և մեր շինարար ժողովրդի զավակները: Մեր օրերի հայրենի վերածննդի ու լուսավոր առաջընթացի ճանապարհին ունենք սակայն նաև որոշ հուսախաբություններ: Մեր խոսքը վերաբերում է այն մի շարք հայաստանաբնակ հայերին, որոնք մեկնում են մեր երկրից, որոնք լքում են մայր հայրենիքը: Խոր վիշտ է հաստատել, որ գտնվում են այնպիսի հայեր, որոնք մոռանում են ամեն բան, մոռանում են Եղեռնը, մոռանում են մեր ճահատակների հիշատակը, մոռանում են Սարդարապատը, մոռանում են մեր սպազան և զնույն են ո՛ր՝ չգիտենք: Համեմայն դեպս՝ դեպի կորուստ: Երբեմն արտասահմանից օտարազգի հյուրեր այցելում են Մեզ, Էջմիածնում: Երբեմն դրանցից ոմանք հարցնում են Մեզ, թե ճիշտ է, որ Հայաստանից մեկնող հայեր կան: Մենք պարզապես ամուշում ենք պատասխան գտնել: Անշուշտ պետք է ստել նաև անկեղծորեն, թե այնքան էլ պետք չէ կարևորություն ընծայել այդ տխուր երևույթին: Պարզապես բարոյական իմաստով, հայրենասիրական իմաստով դա մեր ժողովրդի այսօրվա կյանքի վրա մի սև բիծ է: Այսպես մենք ոչ մի պատճառ չունենք մտահոգվելու առհասարակ: Փառք Աստուծո, մեր ժողովրդի ամբողջ մայր զանգվածը այստեղ է: Արտասահմանի ամբողջ հայ ժողովրդի հալացքը ուղղված է դեպի մայր հայրենիք, առանց բացառության: Որոշ չափով շարունակվում է նաև ներգաղթը և վերջապես ամեն տարի 60.000 երեխա է ծնվում Հայաստանի հողի վրա: Մենք երջանիկ ենք այս իրադրությամբ և աղոթում առ Աստված, որպեսզի Տերը խաղաղության, անվտանգության ու ծաղկումի մեջ պահի մեր երկիրը, ուժ և եռանդ շնորհի մեր բանվորների, մեր գյուղացիների բազուկներին, հանճարի ճառագայթը շատացնի մեր մտավորականության, մեր գիտնականների և բոլոր նրանց, ովքեր ծառայում են այս հայրենիքին, բոլոր նրանց, ովքեր տիվ ու գիշեր աշխատում են, իրենց լավագույնն են մատուցում, որպեսզի ամենայն հայոց Մայր Հայաստանը հետզհետե առավել գորանա, աճի, ոռոգանա, մեր եղբայրական բոլոր ժողովուրդների շարքին:

Մաղթում ենք, որ ձեր մեջ միշտ վառ մնա նաև սերը դեպի մեր մայր եկեղեցին և միշտ այսպես խոուներա՛մ այցելեք մեր սուրբ տաճարները՝ ձեր

հոգիների մխիթարության, ձեր հոգիների խաղաղության և առաքինի գործոց լիակատար հաջողության համար:

«Յառել ի մեզ Տէր ամենակալ՝ զհաւատ, զյոյս, զսէր և զամենայն գործս առաքինութեան». ամեն:

Իր քարոզի ավարտին Հայոց Հայրապետն Իր այցելության առիթով հայրապետական Իր բարձր գնահատությանն է արժանացնում Արարատյան թեմում կատարված եկեղեցաշէն բոլոր աշխատանքները և նվերներ բաշխում:

Այդօր տարեդարձն էր նաև Սարդարապատի հերոսամարտի. «Յիշատակ աշխարհագորաց և զօրավարացն հայոց որք կատարեցան ի հերոսամարտին Սարդարապատի 1918 ամի, վասն հաւատոյ և հայրենեաց»:

Վեհափառ Հայրապետի հանդիսադրությամբ կատարվում է հոգեհանգրստյան պաշտոն Սարդարապատի հերոսամարտում ընկած հայ մարտիկների հիշատակին:

Ժամը 14.30-ին Վեհափառ Հայրապետը, հոգեպես մխիթարված Արարատյան թեմին տված Իր հայրապետական այցելությունից, վերադառնում է Մայր Աթոռ:

